

Sammanfattning

Digitalisering kan öppna nya vägar till sjukvården, stärka patienterna och förbättra vårdens tillgänglighet. Att ta tillvara dessa möjligheter kommer att vara avgörande för att möta människors höga förväntningar på sjukvården och de växande vårdbehoven som följer av en åldrande befolkning. Sverige står inför ett vägval för sjukvårdens framtid där digitaliseringen har en nyckelroll. Ny teknik gör det möjligt för medborgare att bättre bevaka sin egen hälsa, vidta förebyggande åtgärder och vid behov ta mer kontroll över den egna vården. Tekniken kan därmed möjliggöra mer och bättre vård trots färre fysiska vårdbesök.

I den här rapporten redovisas vad vi vet om digitaliseringens effekter på sjukvården utifrån en genomgång av forskningslitteraturen. Vi diskuterar hur effekterna kan tolkas i ett svenskt sammanhang och drar slutsatsen att kvalitetsförbättringar kan uppnås inom nästan alla områden. Inom äldreomsorgen kan tekniken leda till förbättringar i mobilitet, sociala kontakter och ökad självständighet. Tillgängligheten i svensk sjukvård har redan förbättrats sedan nätläkare etablerade sina vårdtjänster 2016, men det är en utveckling som också har medfört stigande ekonomiska spänningar mellan olika aktörer, främst på grund av komplexa och föråldrade ersättningsystem. Vinsterna med vård via videosamtal borde vara särskilt stora i glesbygden men än så länge är det boende i storstäderna som mest använder denna möjlighet.

Ett budskap är att vinsterna från digitaliseringen inte kommer av sig själva utan behöver aktivt stöd i form av styrning, organisering och samarbete. Fördelarna med digitalisering kan vara stora men när det går snett kan riskerna för patienterna vara betydande. Det är också en realitet att äldre i dag ofta har svårare att nyttja digitala tjänster. Landstingen behöver se till att tjänsterna är enkla att använda samt att det finns betryggande säkerhetssystem.

På ett övergripande plan finns det ett påtagligt glapp mellan den uttalade visionen att Sverige ska bli bäst i världen på e-hälsa och de problem som vårdpersonalen rapporterar om, som inkompatibla it-system, dubbelarbete och otydlig styrning. Att ge bättre stöd till personalen är helt avgörande för att klara framtidens vårdbehov och den omställning som digitaliseringen medför.

Vad bör ske? För att dra nytta av digitaliseringens möjligheter bör lagstiftarna hantera såväl juridiska som praktiska hinder. Det illustreras inte minst av erfarenheterna från eHälsomyndighetens svårigheter att lansera tjänsten *Hälsa för mig*. Det är en plattform som skulle ha erbjudit olika sjukvårdsrelaterade webbtjänster till medborgarna, men som efter flera års arbete troligen läggs ned.

Vad betyder det misslyckade digitaliseringsprojektet för Sverige, ett land som är stort till ytan men i delar glest befolkat? En central insikt från digitala plattformar är att dess styrka i grunden bygger på möjligheten att nyttja skal fördelar och nätverkseffekter. Erfarenheten visar att en plattform som kan attrahera stora användarströmmar i sin tur förstärks ytterligare när den är öppen för tredjepartsutvecklare som kan skapa nya tjänster. Här har hanteringen av data en helt avgörande roll och det är centralt att den personliga integriteten garanteras, i annat fall riskerar enskilda personer att drabbas. Hittills har dock den personliga integriteten betonats utan att tillräckligt beakta fördelarna från *big data*, för den enskilde och för samhället som helhet. Stora mängder data kan bidra till att rädda liv och minska lidande genom att underlätta framtagandet av ny kunskap, bättre diagnoser och behandlingar. Sverige behöver skydda personliga data men också hitta en väg framåt som är mer pragmatisk än dagens hantering.

En lika central del är att landstingen förbättrar sitt nationella samarbete i frågor där onödig byråkrati sätter käppar i hjulet. Offentlig sektor borde lägga ännu mer kraft på att få en gemensam teknisk infrastruktur på plats som är kompatibel över hela landet. På så vis skapas bättre förutsättningar för entreprenörer att skapa nya innovativa tjänster som inte riskerar få rött kort vid regiongränsen. Att fortsätta i samma hjulspår som i dag lär inte leda till någon dramatisk försämring på kort sikt men de framtida vinsterna riskerar att bli små eller helt utebli.